

YANGI TAHRIRDAGI KONSTITUTSIYADA ADVOKATURANING O'RNI

Sultonova Sabohatxon Ikromjon qizi

Toshkent Davlat Transport Universiteti

Iqtisodiyot fakulteti 4-kurs Yu-2a guruh talabasi

Annotatsiya: Advokatura O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq O'zbekiston Respublikasi fuqarolari, ajnabiy fuqarolar, fuqaroligi bo'lmagan shaxslarga, korxonalar, muassasalar, tashkilotlarga yuridik yordam ko'rsatadi. Ushbu maqolada, Advokatura tushunchasi, ularning faoliyati va prinsplari, Advokaturaning O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasidagi o'rni haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit sozlar: O'zbekiston Respublikasi, Konstitutsiya, Prezident, Advokatura, advokat, qonun, modda, inson huquqlari, jismoniy va yuridik shaxslar.

Аннотация: Адвокатура оказывает юридическую помощь гражданам Республики Узбекистан, иностранным гражданам, лицам без гражданства, предприятиям, учреждениям и организациям в соответствии с Конституцией Республики Узбекистан. В данной статье представлена информация о понятии адвокатуры, её деятельности и принципах, а также о роли адвокатуры в Конституции Республики Узбекистан.

Ключевые слова: Республика Узбекистан, Конституция, Президент, адвокатура, адвокат, право, статья, права человека, физические и юридические лица.

Abstract: Advocacy provides legal assistance to citizens of the Republic of Uzbekistan, foreign citizens, stateless persons, enterprises, institutions, and organizations in accordance with the Constitution of the Republic of Uzbekistan. This article provides information about the concept of Advocacy, its activities and principles, the role of Advocacy in the Constitution of the Republic of Uzbekistan.

Keywords: Republic of Uzbekistan, Constitution, President, Advocacy, lawyer, law, article, human rights, physical and legal entities.

KIRISH

Advokatura - inson huquqlari himoyachisi, qonun namunalariga muvofiq tarzda insonlarning huquqlarini himoya qiluvchi va ularni qonunchilik jarayonida muvozanatga soluvchi shaxslarning ihtiyoriy birlashishidan tashkil topgan mustaqil instituti hisoblanadi. U huquq tizimining yadrosidir, o'zida jamoatning adolatga, huquqiy tartibga va inson huquqlarining himoyalanganligiga oid muhim vazifalarni aks ettiradi. Shuningdek u tomonidan, jismoniy va yuridik shaxslarning huquqlari va

qonuniy manfaatlari himoya qilinadi hamda bir qator demokratik prinsiplarga tayangan holda yuqori malakali yuridik yordam ko'rsatiladi. Bu prinsiplar quyidagilardan iboratdir; qonum ustuvorligi, mustaqillik, advokatning kasb etikasi qoidalariga, advokatlik siri va advokatlik qasamyodiga qat'iy rioya etish, insonparvarlik va b.

ASOSIY QISM

Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasida advokatura institutiga alohida e'tibor qaratilgan bo'lib, bu sohaga yanada mustahkam huquqiy asoslar yaratildi. Advokatlarning huquq va majburiyatlari, ularning kasbiy faoliyatining asosiy tamoyillari, advokatlar palatasi va boshqa advokatlik tuzilmalari haqida batafsil qoidalar belgilandi. Ushbu o'zgarishlar advokatlarning mustaqilligini kafolatlash va ularning faoliyatiga tashqi aralashuvni cheklash orqali adolatni ta'minlashga qaratilgan.

Konstitutsiya advokatlarning mijozlar manfaatlarini himoya qilishdagi erkinligini ta'minlaydi va ularga o'z kasbiy qarorlarini mustaqil ravishda qabul qilish huquqini beradi. Davlat organlari va boshqa tashkilotlar tomonidan advokatlik faoliyatiga aralashuv qat'iyon taqiqlanadi. Advokatlar o'z mijozlari huquq va manfaatlarini qonuniy asosda himoya qilishi, mijozlari bilan o'zaro ishonchli va halol munosabatlarni saqlashi lozimligi ta'kidlangan. Shu bilan birga, advokatlar o'z faoliyatida yuqori professional darajani namoyon etishi ham muhim talab sifatida ko'rsatilgan.

Advokatura sohasidagi boshqaruv va nazorat funksiyalarini amalga oshirish uchun Advokatlar palatasi va boshqa advokatlik tuzilmalari tashkil etilishi ko'zda tutilgan. Ushbu tuzilmalar advokatlarning kasbiy faoliyatini nazorat qiladi, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilishda ko'maklashadi va ularning malakasini oshirish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshiradi. Bu tuzilmalar, shuningdek, advokatlik faoliyatini xalqaro standartlarga moslashtirish va advokatlar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Yangi Konstitutsiyada advokatlarning mustaqilligi va kasbiy faoliyatining huquqiy kafolatlari xalqaro standartlarga mos ravishda ishlab chiqilgan bo'lib, bu nafaqat advokatlik sohasini rivojlantirish, balki fuqarolarning huquqiy himoyasini kuchaytirish va adolat tamoyillariga asoslangan jamiyat qurish yo'lida muhim qadamdir. Ushbu huquqiy asos advokatlarning xalq manfaatlarini himoya qilishdagi rolini yanada kuchaytirib, sud-huquq tizimiga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi.

Qonunga muvofiq, Advokatura - huquqiy institut bo'lib, u advokatlik faoliyati bilan shug'ullanuvchi shaxslar hamda xususiy advokatlik amaliyoti bilan shug'ullanuvchi ayrim shaxslarning mustaqil, ko'ngilli, kasbiy birlashmalarini o'z ichiga oladi. Advokatura O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq

O'zbekiston Respublikasi fuqarolari, ajnabiy fuqarolar, fuqaroligi bo'lmagan shaxslarga, korxonalar, muassasalar, tashkilotlarga yuridik yordam ko'rsatadi.¹

Yurtimizda olib borilayotgan ulkan islohatlar natijasida, barcha sohalarda, keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Shuningdek Advokatura sohasida ham yuqori natijalarga erishilmoqda. Bunga "Advokatura to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunining (09.04.2017) qabul qilinishi natijasidamamlakatda advokatura sohasiga bo'lgan e'tiborni va fuqarolarning yuridik yordam olishga bo'lgan huquqini kengaytirganini misol qilishimiz mumkin.

Bundan tashqari «Advokatura faoliyatiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Prezident qarori (PQ–263, 30.05.2022-y) qabul qilingani ham katta ahamiyatga ega. Qarorga ko'ra, 2023 yil 1 yanvardan fuqarolarga yuridik yordam ko'rsatish jarayonlarini raqamlashtirish, advokatura sohasini sudlar va huquqni muhofaza qiluvchi organlar hamda boshqa davlat organlari faoliyati bilan integratsiya qilishni nazarda tutuvchi «Yuridik yordam» axborot tizimi ishga tushiriladi.²

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining 2023-yil 30-aprel kuni o'tkazilgan O'zbekiston Respublikasi referendumida umumxalq ovoz berish orqali qabul qilingan, yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida Advokatura uchun alohida bob ajratilganligi yaqqol misol bo'la oladi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining XXIV-bobi advokatura institutiga bag'ishlangan bo'lib, advokaturaning asosiy mohiyati va vazifalari ochib berilgan. Bu bilan advokaturaning Konstitutsiyaviy-huquqiy institut sifatidagi maqomi yanada oshirildi.

Konstitutsiyasining Advokatura bobida quyidagilar belgilangan.

- Jismoniy va yuridik shaxslarga malakali yuridik yordam ko'rsatish uchun advokatura faoliyat ko'rsatadi.

- Advokatura faoliyati qonuniylik, mustaqillik va o'zini o'zi boshqarish prinsiplariga asoslanadi.

- Advokaturani tashkil etish va uning faoliyati tartibi qonun bilan belgilanadi. (141-m)

- Advokat o'z kasbiy vazifalarini amalga oshirayotganda uning faoliyatiga aralashishga yo'l qo'yilmaydi.

- Advokatga o'z himoyasidagi shaxs bilan moneliiksiz va xoli uchrashish, maslahatlar berish uchun shart-sharoitlar ta'minlanadi.

¹ O'zbekiston Respublikasining 27.12.1996 yildagi 349-I-son "Advokatura to'g'risida"gi qonuni // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son //

² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 30.05.2022 yildagi PQ-263-son "Advokatura faoliyatiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida" gi qarori // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 30.05.2022-y., 07/22/263/0456-son //

•Адвокат, uning sha'ni, qadr-qimmati va kasbiy faoliyati davlat himoyasida bo'ladi va qonun bilan muhofaza qilinadi. (142-m)³

Ushbu moddalardan Advokatura faoliyatining asosiy prinsiplariga, quyidagicha ta'rif berishimiz mumkin:

Yuridik yordam ko'rsatish: Advokatura, jismoniy va yuridik shaxslarga malakali yuridik yordam berish maqsadida tashkil etilgan. Agar bir kishiga huquqiy masalalarda yordam kerak bo'lsa, u advokatga murojaat qila oladi va uning yordamiga ega bo'lishi mumkin.

Qonuniylik, mustaqillik va o'zini boshqarish prinsiplariga asoslanish: Advokatura faoliyati qonuniylik, mustaqillik va o'zini boshqarish prinsiplariga asoslanadi, ya'ni har bir advokat o'z faoliyatini qonuniy tartibga asoslanib bajaradi va mustaqil ravishda amalga oshiradi. Advokat, o'z faoliyatini mustaqil ravishda bajaradi va qonuniy tartibga rioya qiladi.

Qonunlar bilan belgilanishi: Advokaturani tashkil etish va uning faoliyat tartibi qonunlar bilan belgilanadi. Bu, advokatura faoliyatining tartibga solishida qonunlarni asos qabul etish va ularni amalga oshirish prinsipi hisoblanadi.

Advokatning faoliyatiga aralashishning taqiqlanishi: Advokatning faoliyatiga aralashish uchun qonuniy cheklanmalar mavjud. Advokat o'z kasbiy vazifalarini amalga oshirayotganda uning faoliyatiga aralashishga yo'l qo'yilmaydi. Bu, advokatning mustaqil faoliyati va muhofazasi uchun muhim prinsipdir.

Moneliqsiz va xoli uchrashish imkoniyati: Advokatga o'z himoyasidagi shaxslar bilan moneliqsiz va xoli uchrashish, maslahatlar berish uchun shart-sharoitlar ta'minlanadi. Bu, advokatning himoyasidagi shaxs bilan muammolarini maslahatlashishi uchun zarur sharoitlarni ta'minlashga oid prinsipdir.

Advokatning davlat himoyasida bo'lishi va qonun bilan muhofaza qilinishi: Advokat, uning sha'ni, qadr-qimmati va kasbiy faoliyati davlat himoyasida bo'lib, qonunlar bilan muhofaza qilinadi. Bu, advokatning huquqiy himoyasi va qonunlar orqali himoyalanganligini ta'minlashga oid prinsipdir.

Ushbu misollar advokatura faoliyati prinsiplarini amaliy ko'rinishda ta'kidlaydi va qonunlar bilan cheklanib belgilangan tartibda amalga oshirilishi kerakligini ko'rsatadi.

Xulosa: Qabul qilingan qonunlar sabab, kelajakda advokatura, huquqiy sohaning turli qatlamlari bilan yana yuqori darajada integrallashishi kutilmoqda. Advokatlar esa, soha bo'yicha mutaxassisliklarni kengaytirish, huquqiy tartibotni rivojlantirish, huquqiy xizmatlarni yuqori sifatda va adolatli taqdim etishi, shuningdek, texnologiyalardan foydalanishi va yangi yondashuvlarni qabul qilish orqali, o'zlarining faolliklarini kuchaytirishga diqqat qaratishlari kerak.

³ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 01.05.2023 // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 01.05.2023-y., 03/23/837/0241-son//

Shuningdek, Advokat o'z professional faoliyatida amaldagi qonunchilik talablariga, Advokatning kasb etikasi qoidalariga, advokatlik siri va advokat qasamyodiga rioya etishi, o'ziga yuridik yordam so'rab murojaat etgan jismoniy hamda yuridik shaxslarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishning qonunda nazarda tutilgan vositalari hamda usullaridan foydalanishi shart.⁴

Advokatura tizimi, advokatlar va ularning faoliyati qonunlar bilan belgilanadi va bu moddalar advokatlar tomonidan ularning vazifalarini samarali va mas'uliyatli bajarishlariga oid asosiy qoidalarni ta'minlaydi. Bu qonunlar huquqiy sistemning asosiy tuzilmalaridan birini tashkil etadi va huquqiy himoya sohasida amalga oshirilgan tizimning integrativ qismi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 01.05.2023 // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 01.05.2023-y., 03/23/837/0241-son//
2. O'zbekiston Respublikasining 27.12.1996 yildagi 349-I-son "Advokatura to'g'risida"gi qonuni // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son //
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 30.05.2022 yildagi PQ-263-son "Advokatura faoliyatiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida" gi qarori // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 30.05.2022-y., 07/22/263/0456-son //
4. Axmadovich S. B. O'zbekiston Respublikasida advokatlik faoliyatining tashkiliy shakllari //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 10. – №. 1. – C. 20-25.
5. Abdixalil M.O. O'zbekistonning yangi konstitutsiyasi: mustaqil davlatning yangi qadami //Modern education and development. – 2024. – T. 15. – №. 2. – C. 73-75.
6. Abduzairova N. A. Improving the legal status of advocates and advocacy formations based on international standards //Oriental Journal of History, Politics and Law. – 2021. – C. 6-26.

⁴ O'zbekiston Respublikasining 27.12.1996 yildagi 349-I-son "Advokatura to'g'risida"gi qonuni // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son //